

Mazhabot

معرفت PARIFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1993 йил 10 АПРЕЛЬ, ШАНБА

№ 25 (6536).
Баҳоси 5 сўм.

Қонун ва ижро

КАСБ ТАНЛАШ МАРКАЗЛАРИ: У ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

«Таълим ҳақида»ги қонуннинг 3-моддасига асосан республикамизда 1992—1993 ўқув йилидан бошлаб 9 йиллик умумий мажбурий таълим жорий этилди. Эндилкида ўрта мактабларнинг 10-синфларига ўқувчилар танлов ва синов йўли билан қабул қилиниши керак. Қолган ёшлар 6 иш билан, ёки мақсадга йўналган ўқув машғулотли билан таъминланиши керак. Бу муаммоларни ҳал этиш учун зудлик билан зарур ташкилий тадбирларни кўришни даврнинг ўзи таъқозо этаётир.

Биз район ҳокимлиги билан келишган ҳолда бир қатор тадбирларни режалаштирдик. Жумладан, 1992 — 1993 ўқув йилида 70-синфларни тамомлаётган ёшларнинг 70 фоизини ёки 1600 нафарини 10-синфларга ўқишга юборилади, 400 нафари ўрта махсус ва ҳунар-техника билим юрталарига ўқишга юборилади, 400 нафари кечки ишчи ва қишлоқ ёшлари мактабларига жалб этилади. Ана шу кечки мактабларга жалб этиладиган 400 нафар ёшлар кундузи қандай иш билан машғул бўлади, уларнинг бўш вақти қандай банд этилади, деган саволга биз, райондаги ўқув-моддий базаси анча тузуқ бўлган, катта-катта қишлоқлар марказида ва Қўрғонтепа шаҳрида жойлашган мактаблар қоидага касб танлаш марказларини ташкил этиш зарур, деб жавоб топдик.

Касб танлаш марказларига нафақат 9-синфни тугатган, ҳатто 11-синфни битириб ишсиз юрган йигит-қизларни ҳам жалб этишни мўлжаллашимиз. 15 та ўрта мактабда, катталар таълим марказида ташкил этиладиган бу касб танлаш ва ҳунар марказларида ўқиш мўддатини 1—2 йиллик қилиб белгиллади. Ёшларга ҳунарга 20 хил касб-ҳунар ўргатилади. Бусадан, дурадгорлик, тўқувчилик ва тикувчилик, дўппиёвчилик, ва наштачилик, этикдўлик ва сарторчилик, новвойлик ва пазандалик, наққош-

лик ва зардўлик, электр-пайвандчилик ва слесарлик, гишт терувчилик ва сувоқчилик каби ҳунарларни ўргатишга ўз ишнинг устаси бўлган мутахассисларни, халқ усталарини жалб этамиз.

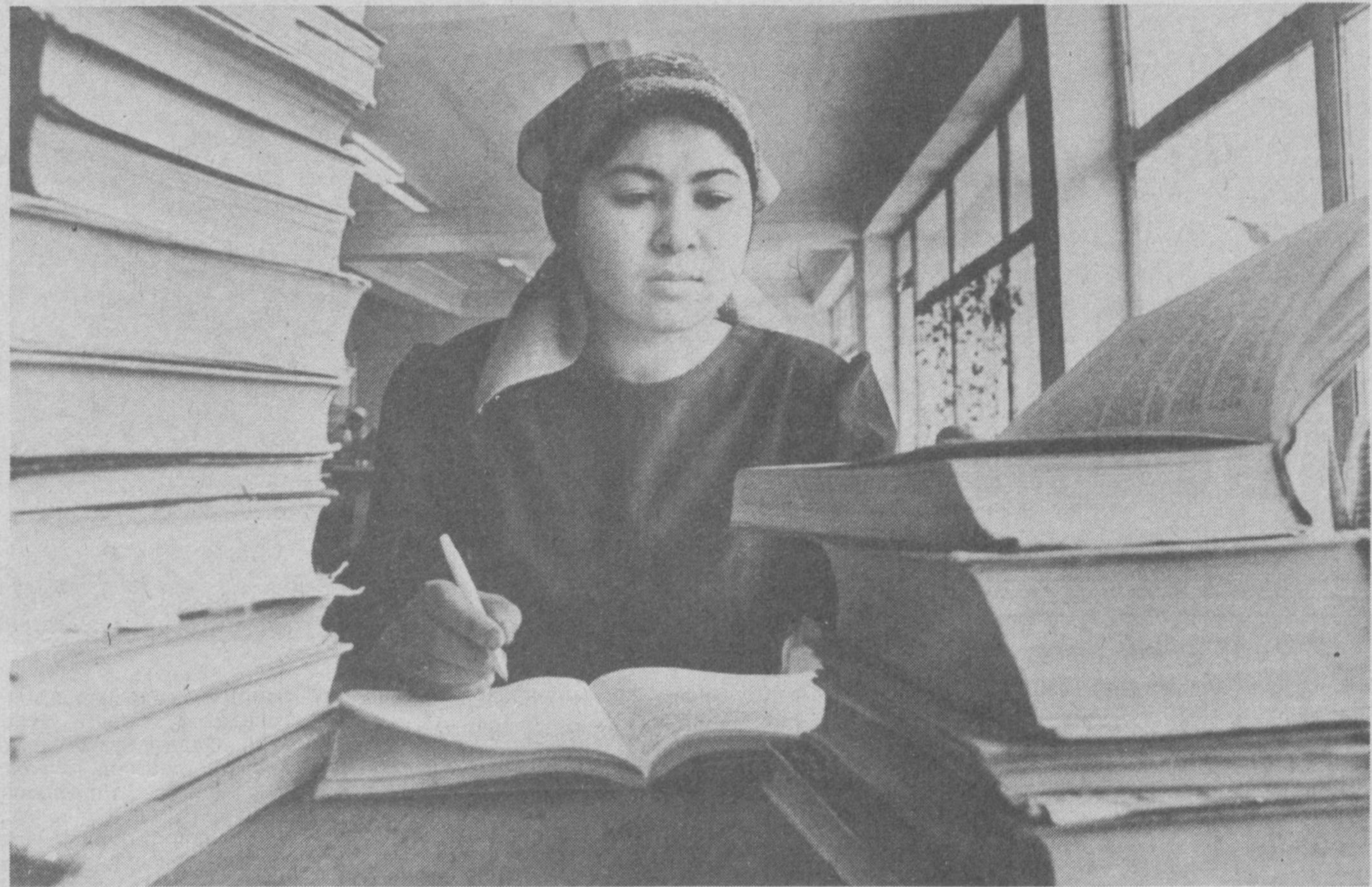
Касб танлаш марказларида ҳунар ўргатиш учун шарт-шароитни яратишни ҳомий ва оталиқ ташкилотлари, район халқ таълими бўлими ўз зиммаларига олади. Район ҳокимлиги эса касб танлаш ва ҳунар марказларида ишловчи мутахассислар ва халқ усталарини иш ҳақи билан таъминлашни ўз зиммасига олди. Бунга сарф этиладиган маблағ маҳаллий бюджет ҳамда даромади яхши бўлган корхона ва ширкатлар маблағлари ҳисобидан қопланиши хусусида ҳам келишиб олинди.

Тайёргарликни ҳозирдан бошлаб юбордик. Бу соҳада анча тажриба тўплаган ишчи Сино номли 2, Бобур номли 3, Ғ. Ғуллом номли 5, А. Қодирий номли 10, Улуғбек номли 11, А. Навойий номли 20, Беруний номли 36-мактабларда цехлар, ҳунар ўрганиш устaxonа ва хоналар жихозланиши бошланди, мутахассислар билан таъминланди.

Йилги ўқув йилидан бошлаб биз ана шу касб танлаш ва ҳунар ўргатиш марказларида ҳар йили 200—250 ёшга касб сирларини ўргатиб, уларга мутахассислик бўйича гувоҳномалар бериб борамиз. Бу марказларни тугатган ёшлар ўз ҳунари билан ҳаётдан ўз ўрнини топа олишига ишончимиз комил.

Биз белгиланган ташкилий тадбирнинг яна бир моҳияти шундаки, бунда ёшларимиз тарбияси, уларнинг таълими ўқувчилик ва устозлар назоратида бўлади. Бу иш билан биз йигит-қизларнинг беқорчилигини зеркиншига ва ноҳўй ишлар билан шугулланишга йўл қўймайлик таъминлаган бўламиз.

А. МАҚСУДОВ,
Қўрғонтепа туман халқ таълими бўлими мудири.

Ростмана талабанинг ўқув аудиторияларидан кейинги иккинчи севимли маскани — кутубхонадир. Чунки муаллим маърузасидан олинган йўналишлар тўғридан-тўғри у ердаги китобларга бориб тақалаверади. Бутун фикру хаёли китобга қаратилган суратдаги толиба Қўқон педагогика институтига тахсил олади.

ВАТАНПАРВАРЛИККА

БАҒИШЛАБ

Қува туманидаги Намуна қишлоқ Кенгашида «Усмир ва ҳозирги замон» мавзусида ватанпарварлик тарбияси бағишланган кеча бўлиб ўтди. Кечага 1, 5, 6, 26, 40, 21-мактабларнинг юқори синф ўқувчилари, ҳарбий таълим ўқитувчилари, мактаб ташкилотчилари, маҳалла кўмиталари раислари, армияга қақирлувчи ёшлар таклиф қилинди.

Ингилда туман мудоффа бўлими бошлиғи Маҳмуджон Бозоров маъруза қилди. Шунингдек, ҳарбий қисмларда йигитлик бурчини адо этаётган Р. Жўраев ва Ш. Исроиловлар хизматдаги фаолиятларидан аниқланганга сўзлаб беришди.

Ички ишлар бўлимининг ходими Илҳомжон Жаббаров, қишлоқ Кенгашининг раиси Ҳайдарали Қодиралиев ва бошқалар она-Ватанини ҳимоя қилиш ва ватанпарварлик тўғрисида, жиннатчиликнинг олдини олиш, чайқовчилик ва ўғриликка қарши курашда ёшлар катта кўмакчи эканлигини айтиб ўтди.

Кечада Тўланбой Исоқов бошчилигида «Дилхирож» халқ ансамбли аъзолари куй ва қўшиқлари билан қатнашчиларни қўшнуд этдилар.

Н. МҲМИНОВ,
Фаргона вилояти.

Яқинда Марҳамат тумани халқ таълими республика президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистон — келажик буюқ давлат» рисолига бағишланган илмий-амалий кенгаш бўлиб ўтди. Халқ таълими муассасалари раҳбарлари, ижодкор ўқитувчилар, ижтимоий фан муаллимлари, меҳнат фахрийлари ҳамда кенг жамоатчилик вакиллари иштирок этган бу анжумани туман халқ таълими бўлими

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КЕНГАШ

мавзусидаги маърузаларини зўр эътибор билан тингладилар.

Анжуман қатнашчилари республика раҳбариятининг олиб бораётган сиёсатини тўла қўллаб-қувватладилар, республиканинг мустақил ривожланиш йўллари ҳар бир кишига умид бахш этишини алоҳида таъкидладилар.

А. ЭРАЛИЕВ,
Андижон вилояти.

нинг мудири Расулжон Султоналиев кириш сўзи билан ошди.

Кенгаш қатнашчилари 18-ўрта мактабнинг олий тоифали ўқитувчиси Фозилжон Жўраевнинг «Муҳим ҳақолат дастуримиз», 13-ўрта мактабнинг олий тоифали ўқитувчиси Маъруфжон

ИСТЕЪДОДЛИЛАР БЕЛЛАШУВИ

мактаб ўқувчиси (ўқитувчиси Отахонов Т.) Отахонова Нилуфар 80%, шу вилоятнинг Булоқбоши туманидаги 3-мактаб ўқувчиси Олимова Марғуба 78%, (ўқитувчиси Янгйбоева М.), Наманган вилояти Чортоқ туманидаги 26-мактаб ўқувчиси Давлатова Нодира 78% (ўқитувчиси Эшонов Р.), 10-синфдан Тошкент вилояти Паркент туманидаги 10-мактаб ўқувчиси Маҳаммадалиева Мадҳия 82% (ўқитувчиси Холтоев С.), шу вилоятнинг Зангиота туманидаги 36-мактаб ўқувчиси Абдувоҳидова Муносира 80% (ўқитувчиси Нурматов М.) лар ўқувчилар орасида энг юқори балл тўпладилар.

Низом талабидан келиб чиқиб, ҳақамалар ҳайъати қарори билан Урганч шаҳридаги Отаҳий номли 1-дастейнинг 11-синф ўқувчиси Н. Оллоберганова 86 фоз балл тўплаб, энг юқори кўрсаткичга эришиб, она тили ва адабиёт фани бўйича республика олимпиадасининг ғолибаси бўлди. Н. Оллоберганова Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазириликнинг биринчи даражаси дипломи билан тақдирланди.

Қўрғонтепа СУЛТОНОВА, Республика ўқув-методика марказининг етакчи методисти, олимпиада масъул котибаси.

Янгилаш даври, янгиланиш даври ҚАЛБГА ЙЎЛ

Хар бир бола — бир олам. Бу оламни мен болаларнинг чексиз қизиқишини, катталарга бўлган ишончини, бутун оламни гўзал, туганмас чаманзор каби тасаввур этишини улар билан ишлаш даврида кузатдим ва кашф этдим.

Педагогик фаолиятимнинг дастлабки йилларидаёқ ҳақиқий мактаб болалар билими ва кўникмалар оладиган жойига эмаслиги менга равшан бўлди. Зотан, ўқиш бола маънавий ҳаётининг жуда муҳим соҳаси, лекин ягона жаҳза эмас. Холбуки, биз мактабдаги ўқишни таълим-тарбия жараёни, дейишга одатланиб кетганмиз. Аслида эса мактаб тарбиячи билан тарбияланувчи кўлаб қизиқиш ва озу ҳавасларини бирлаштириб турадиган болалар жамоасининг кўп ёқлама маънавий ҳаётидир.

Ўқувчилар билан фақат дарсда уррашадиган, ўзи ўқитувчи столнинг бу томонида бўлиб, ўқувчилар нарги томонда қоладиган киши бола қалбини билдирмайди. Болани билолмаган киши эса тарбиячи бўлолмайди. Бундайлар учун болаларнинг ҳис-туйғу ва интилишлари қўлфлингача қолаверади. Ҳақиқий ўқитувчи эса бола қалби қўлини очибга қалит топа билиши керак.

Беш йил олдин бир воқеанинг гувоҳи бўлдим. Бир кунини синфдан ташқари ишлар, яъни «Еш расомлар ва наққошлар» тўғрисида машғулотини ўтказаятганимда болалар берилган топшириқни бериб, ашула айтиб, чиройли қилиб чизишмоқда эди. Улар нақш чизишга шундай берилиб кетган эдиларки, ҳатто менинг ёнларидан борлигимни ҳам унутиб қўйишганди. Шу кайт менда: «Тўғрақ машғулотларини мусиқа асосида ўтиш лозим», деган фикр туғилди. Маълумки, тайёргарликдан сўнг машғулотларини мусиқали усулда ўта

Кўчат экинг, боғ қилинг!

буладим. Ана шунда болалар, умуман, бошқа бир муҳитга кириб келдилар. Улар расм чизишдан бошқа барча нарсани унутдилар. Чунки мусиқа уларнинг сеҳри инжод қилиш қўбилияти ва кўникмаларини қўштириб, илҳомлантириб юборган эди.

Кейинчалик бу усулни тасвирий санъат дарсларида ҳам қўллادим. Масалан, 6-синфларда «Мусиқа асослари» мавзусида: най, сурнай, доира, рубоб, гижак, дутор каби чолгулар ёрдамида

Кўчат экинг, боғ қилинг!

ридик. Муаллимлик гоёт олижаноб ва жуда қийин касб бўлиб, у кишидан ўз умрини шу касбга бағишлашни, доимий ижодкорликни, тинимсиз изланишни, зўр қалб саховатини болаларга бера олишни, меҳр-муҳаббатни, ўз ишга астойдил садоқатни талаб қилади. Шундай ўқитувчигина болаларнинг ҳам, халқнинг ҳам чуқур миннатдорчилигини ва ҳурматини қозонади.

Ўзбекистон ўқитувчиларининг кўп миқтатли отряди мамлакатимизнинг ифтихори — ёшларни тарбиялашда мустақил республиканинг ишончли таянчидир. Бироқ гуруҳ ичидидаги кўрмак каби айрим мактабларда мураббий билан шогирд ўртасида йўл қўйиб бўлмайдиган, беъмани муносабатлар ҳам учраб туради. Бунинг асосий сабаби, ўқувчи билан ўқитувчининг бир-бирдан гумонсиратишидир. Гоҳо ўқитувчи бола қалбини эзгу характерини сезмайди, боланинг дарду қувончларига шерик бўла олмайди, ҳаёлан ўзини бола ўрнига қўйиб кўришга ҳаракат қилмайди. Зотан, ўзи бола бўлганини ҳеч қачон унутмайдиган кишигина ҳақиқий ўқитувчи

Сурхондарё вилояти Сарвасе туманидаги 86-мактаб интернатда умумтаълим мактабларининг она тили ва адабиёт фанидан республика олимпиадаси бўлиб ўтди. Унда барча вилоятлардан ва Қозғистон Республикасидан истеъдодли ўқувчиларнинг вакиллари қатнашдилар.

Сурхондарё вилояти Сарвасе туманидаги 86-мактаб интернатда умумтаълим мактабларининг она тили ва адабиёт фанидан республика олимпиадаси бўлиб ўтди.

Унда барча вилоятлардан ва Қозғистон Республикасидан истеъдодли ўқувчиларнинг вакиллари қатнашдилар.

Республика XIX олимпиадасининг очилиш маросимини Сурхондарё вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Эргаш Ҳроқов қатнашчиларни табриқлаб, билимлар синовида юқори натижаларга эришишларига омад тилади. Ингилда ҳақамалар ҳайъати раиси, ТошДД профессори У. Норматов ҳам нута сўзлаб, олимпиада илк марта тест асосида ўтказилиши ҳақда тўхталиди.

Маърузалардан сўнг юқори синф ўқувчиларининг беллашуви бошланди. 9, 10, 11-синфларнинг тест синовларида, синов жараёнида ҳақамалар ҳайъати билан биргаликда ота-оналар, қомада раҳбарлари, жамоатчилик вакиллари ҳам иштирок этдилар.

Олимпиада қатнашчилари ома тилидан 25 та, адабиётдан 25 та, жами 50 та топшириқдан иборат тест топшириқларини бажардилар. Ўқувчилар бажарган ҳар бир топшириқ 1 балдан (2 фоз) баҳоланади.

Тест топшириқларини 9-синфдан Андижон вилояти Марҳамат туманидаги 23-

Жаннатмакон ўлкамизнинг табияти ширин-шербат мевалар эттиштириш учун қулай.

Афсуски, кейинги пайтларда шаҳар қурилиши баҳонасида кўплаб боғ-роғлар пайхон қилиб юборилди. Кўчат ўтказиш мавсумларида мевали дарaxтларини кўпайтиришга эътиборсизлик билан қаралди. Ҳатто мактаб, боғчалар учун ажратилган майдонларга ҳам қорғай, чинор, акас сингари манзарали дарaxтларни экин одат тусига кириб қолди.

Ҳайриятки, дадил ва ишинг кўзини биледиган раҳбарлар ҳам бор экан. Биз пойтахтимизнинг Собир Раҳимов туманидаги 29-ва 249-ўрта мактабларда барпо этилган боғлар ҳақида мақтов сўзларини эшитгач, маъзур меканлар томон йўл олдик.

Мурод Ҳамроев номли 29-ўрта мактаб араб тилига ихтисослашган намунали билим ўчоқларидан бири сифатида танилган. Биз мактаб дарвозасидан ичкари киришимиз билан ярм гектарча майдонда дарaxтлар тагини юмшатаётган йигирма-

КЕЛАЖАККА АТАЛГАН ГУЛЛАР

га яқин ўқувчиларга кўзимиз тушди. Чиройли қилиб шакл берилган бодом, олма, ўрик, шафтоли дарaxтларидаги ҳосил нишончалари боғнинг яхши парварши қилинётганини кўрсатиб турибди.

8-синф ўқувчилари билан ишлаётган биология ўқитувчиси Баста опа Орифжоновадан боғнинг бунёд этилиши тарихини сўраштирадик.

— Мактабимиз ишга туширилганига ўн йилдан ошди, — дейди муаллима. — Дастлабки беҳордаёқ ерми қурилишдан қолган қум-шөгел, оҳак чикиндиларидан тозалаша қиришди. Мактаб директори миз Светлана Азизхўжаева бошчилигида боғ ўрнини тартибга келтириб, унинг атрофини темир ланжара билан ўрадик ва баҳор келиши билан сифатли қилиб юмшатиб ва ўғитилган майдонга 800 тупга яқин мевали ниҳолларни ўтказдик. Боғ юқори синфлардан ўтасига 5 сўтидан

Мехнат сарфлагани ҳақида илқ сўзларни эшитдик.

— Мактабимизда бундай кўрмак боғни яратишда Носир ака доимо бизга бошчилик қилиб келдилар, — дейди биология ўқитувчиси Раънохон Абдуллаева, — Боғимиз катта бўлгани сабаби ҳамама ишини унинг ўзига ташлаб қўймадик. Юқори синф ўқувчилари ерни ўғитлаб, дарaxтлар тагини юмшатишда, боғ атрофини симтўр билан тўсишда фаол қатнашди. Юқори синф ўқувчиларидан алоҳида гуруҳлар тўзилган. Жумладан, Дилбар Зоҳидова раҳбарлигидаги 8-«Б», Хусния Полванова раҳбарлиги қиладиган 7-«Б», Дилбар Жақимбекова бошлиқ 8-«Г» ва Раъно Раҳимова раҳбарлик қилувчи 11-«В» синф ўқувчилари боғ-боғининг энг яқин кўмакчилари ҳисобланишди.

249-мактабнинг 1 гектарга яқин боғини кўрганамизда дилимиз яйраб кетди. Бу ерда ўрик, олма, гилос, олча, жийда, беҳи, ҳатто бодомгача мевали дарaxтлар меҳр билан парварши қилинибди. Бу ишда боғбон Носир ака Қаҳҳоровнинг кўп

Халқимизда яхши ният билан кўчат

экин ҳақида илқ сўзларни эшитдик.

— Мактабимизда бундай кўрмак боғни яратишда Носир ака доимо бизга бошчилик қилиб келдилар, — дейди биология ўқитувчиси Раънохон Абдуллаева, — Боғимиз катта бўлгани сабаби ҳамама ишини унинг ўзига ташлаб қўймадик. Юқори синф ўқувчилари ерни ўғитлаб, дарaxтлар тагини юмшатишда, боғ атрофини симтўр билан тўсишда фаол қатнашди. Юқори синф ўқувчиларидан алоҳида гуруҳлар тўзилган. Жумладан, Дилбар Зоҳидова раҳбарлигидаги 8-«Б», Хусния Полванова раҳбарлиги қиладиган 7-«Б», Дилбар Жақимбекова бошлиқ 8-«Г» ва Раъно Раҳимова раҳбарлик қилувчи 11-«В» синф ўқувчилари боғ-боғининг энг яқин кўмакчилари ҳисобланишди.

Халқимизда яхши ният билан кўчат

Экин олади. Ҳамма бало шундаки, кўп

ўқитувчилар ўқувчининг, энг аввало, билиш, ўрганиш, ижод, инсоний муносабат оламини кирит келаятган шерик инсон эканини унутиб қўядилар. Кўп ўқитувчиларнинг ҳатоси шундаки, улар боланинг маънавий дунёсини фақат билим «даража»си, улар оладиган баллар билан ўлчайдилар ва баҳолайдилар. Бу тоғфа муаллимлар ҳамма ўқувчиларни дарсини ўқиш ёки ўқимаслигига қараб 2 тоғфага бўладилар.

Тарбия — бу, энг аввало, инсоншуносликдир. Болани билай туриб, унинг ақлий ривожини, фикрлаши, қизиқишлари, интилишлари, қобилияти, майларини англамай туриб, тарбия қилиш мумкин эмас. Аслида бола мактабга келган биринчи кундан бошлаб то етулик аттестати олгунга қадар ўқитувчи билан бирга поғонама-поғона кўтарила беради. Ўқитувчи боланинг ақлий, эстетик, ҳиссий, жисмоний камол топишга бевоқифа ғамхўрлик қилади, маънавий бойликларини унга бера боради. Чинакам муаллим инсон қалбига зўравонлик қилмаслиги, ҳар бир боланинг табиий камол топиш қўнуларига, унинг хусусиятларини, интилишларига, эҳтижларига синчиқлаб эътибор бермоғи керак.

Энг муҳими, ўқитувчи қайси идишнинг ичига кирса, шу идишнинг шаклига мослашадиган сувоқлик каби мақсадсиз, эътиқодсиз, билимга оғмачи бўлмаслиги лозим. У болалар қалб тилисини оча билиб, уларни ўз кетидан эргаштира олиши керак. Бунинг учун у тинимсиз изланиши зарур.

Лаофат БЕРДИЕВА,
Сурхондарё вилояти Сарвасе туманидаги 1-лицейнинг ўқитувчиси.

Ҳ. ЯҲЛОШЕВ,
Ғ. МАМНОПОВ,
меҳнат фахрийлари.

